

slavopev suncu (onome sunčanom)

proklo diadoh

Usliši umija¹ kraljevskog² vatro, zlaćani Titane,
O, dočuj svetla, udelitelju, životodržitelju, ti vrhovni
Sam izvora brave čuvaru, u kosmosu izvršene
Skladnosti, ti tvornih obilatih žestina jesi odvođeći.³
Poslušaj, jer središnji sebi budući iznad etera postojanog,
I sveta ono srčano držeći, presajna krugljo,
Svekoliko tebe uzdignu usled pobuđujućeg providenja.
Živuće (kosmičke) lutanice pak trajnocvatuče od tvog ognja
Večno, putem ispremeštanih te neiscrpivih plesača,
Jesu nosilje živih potomaka pozemljara-tačkica.
Jer sve, preko naših mnogopovratnih nosiljki
Motreći prema zakonomernom, ne preteče poreklo³
Sastavnice urnebesni, jednih pri drugima toku
Zaustavljao bi, iz tvojih otkrovenja od neizrecivog radaoca.
Preko Sudajaja⁴ tebi je granica uzmičuća neškodljiva,
Opet još okrećući se od nužde lađa neizbežne,⁵
Sam cvatući. Jer, ukoliko si vrhovnika, onih što silno gospodare.
Vaših lanaca pak, bogupokorni kralj putanje,
Jeste iskačući Febo. Pomoću divnekitare slaveće,
On blaži velje valove dubokozatalasanog potomstva.
Za tebe, od blagodarilaca zlopobija iz svećanih saveza (thiasis)
Dečaka sazrevajućih, bejaše prateće lećništvo,⁶
Nadolazećeg saglasja u divnim valovima bezazlen svet.
Tebe poslušav slavopojim Dionisovo potomstvo.⁷
Potpuno novoj stvari u dubinama kličućeg Atisa.
A drugi nežnom Adonisu,⁸ kliču zahvalne pesme.
Od tvoje hitrine sazdajući bič preteći
Daemoni pogubnih ljudi, surovih srca,
Od nesreće naših duša zlo pripravljaju,
Dočim uvek po perjanici grmećegromovnog bivanja,
Pod nevoljnim telom, što sputano okovima trpi,
Koje bi zaboravilo visokostremnog oca, svedočimo da rasvetljava
predvorje,¹⁰
Nego, od bogova ponajbolji, ognjovečan, blaženi demonu,
Sliko sveporadajućeg boga, duša uzvišavatelju,
Poslušaj, i od mene vazda okajavane vasele postupke:
— Sproveo bih bogoslužjenje mnogosuzno¹¹, iz mojih jada
Izbavljao bih zaključano, na Muke odvojeno pazeći.
Dobrodošle stižuće oči Pravde,¹² ili ono svepregledno.
A nama je zlobijućima vazda pak od pomoći
Duši svetlo svešteno, pridodano od mene, sjajno posrećeno
Rasterujuć samrtni mrak uništiteljno od otrova rođen,
Telu pak otežalome, a i čestite pokrepe zdravstvu.
Dobro zazivljuć i zagledajuć sebe, od predaka u pravičnosti
Te od Muza, u ljubav sazdanim darovima ode romorim.
Blagosloven pak i bezazlen, od pobožnosti ljubavim dirnut,
Slično cvetajućem, deritelj, visočnik; o snažiš se sveudilje
posvećujuć.
Lagan, jer življe poseduješ i bezgraničnu pomoć.
A ako je šta iz sklopa čestitima zavojitim putevima vretena
Zvezdanomožno, pod predom škodljivog vama,
Nalazi se kao zaprečeno, od tebe samo, u velikom tome spasu.

napomene

1 Priredivač kritičkog izdanja knjige »Procli philosophi opera inedita«, Victor Cousin, pridružio je nekim akromatičnijim rečima uputstva za istančanja razumevanja. Izuzimajući one koji ukazuju na sporna mesta od značaja za filološku stilistiku, oslonjenu na razliku u kodeksima, navodim ih u potpunosti, dometnuvši i dve svoje beleške (2 a i 5).

2 O ognju intelektualnom u Suncu vidi »Sholije Platonovom Parmenidu«, p. 1043-1045
3 Proklo »Uz Timaja«, p. 308 E: »I različiti je kralj Helije; jer to pridruži iz celina tvorac, te čuvara sam sačinu čuvena, da svime gospodari, kako kaza Orfej«.

4 a »... veštastvenih nagona žestokih jesi lišavajući — slobodniji prevod, koji jasnije ističe negativan karakter onog *rhyma ploysion*«.

5 Slično Proklovom »Uz Timaja« p. 275. E: »I ponajviše (bogoslovi) onim lutajućim (nebesnim) kao Dike (Pravdu) saznanju od Horona (Uviđaja), kao potrebujuće nesklade, da po sobranju (logon) odvedu u izravnavanje (homaloteta)«.

6 Proklo »Uz Platonovo bogoslovlje« VI, p. 410.
7 (LION) — lanene niti života što ga sudaje predu. Za razliku od vune kao stvari nečista značaja, lan je uvek bivao povezan u kultu predaka sa sveštenim činima. Od njega sačinjene i svešteničke odore (vidi V. Čajkanović »Mit i religija kod Srba«, Bgd. 1973. pogl. »Vuna i Lan«).

8 Proklo »Uz Timaja« 315: »Nakon što je (Helios) vasceli život od pravomernosti spleo, postao je u vaseljenju Asklepije«.

9 Proklo »Uz Timaja« p. 279.E: »A i uokolo kralja Helija, kao i ostalih bogova i na kraju Dionisa slavopeva«.

10 Marin Neapolit »Proklo« p.60: »Jer pogledajući se, kao ne bez božanske posednosti (KATA-KOHES) u bogoslovlju, da bogove obznani potpuno, te ostale da mitova (priča) o istom, kao i napredujućeg (DROMENĀ) Atisa i da ono sabrano filozofski ubistri (ANEPTYXEN); kao neko ko se ne uznemirava od slušanja neobelandjenih tužbalica i od inih iz poslednjih skrovitosti iskazanog«.

11 Proklo »Uz Timaja« p. 135.E: »Adonačke tvorbe«, koje pamti.
12 Plotin »Eneadē« V, I 1.: »Šta je već daklem ono sačinjuće što od duša otac boga sebi skriva;... počelo je dakle tih od zla (HE TOLMA), i rođenja (HE GENESIS) i.t.d.«.

13 Julijan »Govori« IV, p. 152.A: »A te su najbožanskije i koliko od duša darujući (Helios) oslobođa isto od telesnog, ukoliko je nagoneći na od boga sa-rađajuće suštastvo, i ono hvatajuće i dobrostegnuto od božanske prosjajine, kao vozila na rođenju pouzdanom darovao od okajanja duša, da bi slavio druge uzvišene«.

14 Proklo »Uz Timaja« p.11.E: »Ono Igrajuće i pravdom (prenosno ja) od Sunca, sa kojim je i unutarvaseljenska Pravda, te uzvišavatelj i sveo sedmolve (HEPTAKIS) po bogoslovljima«.

neke crtice o proklu

Proklo je iz Likijskog kraja (loza grada Ksanta u Maloj Aziji), rođen u Konstantinopolju 412, a umro u Atini 485, gde je uglavnom živao studirajući kod Plutarha. U Aleksandriji je proučavao retoriku i filozofiju, a u Siriji Aristotelov i Platonov nauku kod novoplatoničara. Međutim, u akromatički dao filozofije bio je upućen od Askleptigije, koja je sačuvala o velikim orgijama i teurgičkom nauku znanje, koje je dobila od svog oca Plutarha. Poznavao je gotovo sve što je pripadalo misterijskom upućivanju, od orfičkih pesama, preko Hermesovih i Haldejskih palinodija do tajni egipatskog bogoslužjenja, vodeći računa o svetkovinama Misiraca i o njihovim danima čišćenja, provodeći neke u metanojama, i ispevanju hvalospjeva. Upoređujući reč tajanstva sa hrišćanskim otajstvom o Svetom Trojedinstvu, i upozoravajući na okretnost višeg tipa logike, Hegel u »Istoriji filozofije« navodi reči Marina Neapolita, Proklovog životopisca, koje sažeto tumače njegove postupke: »Jednom se filozofu ne pristoji da bude službenik kultura (therapeuten) jednog grada, a niti nekoliko njih, već zajednički hijerofant celoga kosmosa«. (»Proklos e peri eudaimonias« XIX 35-37. izd. V. Kuzen (Cousin), Parisis (Frankf. am Main 1962.) Preuzimajući Platonov stav iz »Zakona V. p. 730.B — »Jer istina je, od svih dobara bogova i ljudi, na čelu«; Proklo je ostavio, po Celerovoj (Zeller) evidenciji, 24 spisa. Uz komentare Aristotelovoj filozofiji i Platonovim dijalozima — Državi, Parmenidu, Prvom Alkibijadi, Kratilu, Timaju, pisao je rasprave o Euklidovoj prvoj knjizi elemenata, Ptolomejevom tetrabilionu, te uz »Platonovu teologiju« i prvu spekulativnu gramatiku. Postoje i spisi komentara uz Hesiodov spev »Dela i dani«, uz Homerove bogove, te knjige »Uz Orfejevu teologiju«, »Simfonija Orfeja, Pitagore i Platona«. U »Himni Suncu« očit je orfički uticaj, koji promišljeno oblagorodan silja svojom posebnom leptom.

»SLAVOPEV SUNCU« novoplatoničkog filozofa Prokla Diadoha, preveden je prema kritičkom izdanju »PROCLI PHILOSOPHI OPERA INEDITA«, Victor Cousin, Parisis, MINERVA, Frankfurt am Main 1962. (str. 1316 — 1317), sa starogrčkog jezika.

orfičke iskonije

1. prirodni, žrtveni kadovi

O Prirodu, svemajčinska boginjo, mati sposobna silno,
nebesna, svemstvena, daemon prebogati — svesilni,
ti, gospodeća, neukrotivo ispravljajka, sveosvetljujuća,
čitava si vladarska, dojljačka, prevashodna svemu-
neuniština, prvorođena, praprozvana, slava junacima,
ti noćna, mnogokušna, ognjonosna, zloumevka.
Ti koja mirno trag zamećeš zglobovima nogu,
o čista, uređenija od bogova ne posvećenih, savršena.
Zajednička si svima, a i nezajednička te jedna,
sebetvorna, bez oca. Ljupka, radosna, najveća-bujna si ispletana, prisna,
svim prožeta, vladarka
nad daemonima, upravljajka a silnonosna svehrana moma,
ti nezavisna, pravedna. Haritama mnogoimeno pokorna,
eterska, starosedelačka i pomorska, samonikla (medeoysa). Na pogrešnosti
oštra za one koji su nasladama pokorni,
čitava mudra, sveobdarujuća, othranjujuća, svim vladarka.
Hranu množea, bojama ti si blažila slobodećim.
Svemu si ti otac, majka, hranitelj već i prinos,
brzorodna, blažena, mnogoplodna, godine usev,
u svem vešta, izumevka, mnogozasivna gospodarica daemona,
i večna, kretjonosna mnogokušna, pametna,
tip postojane vejavice, tekućeg potoka vrtložniče.
Svenatapajuća, zaokružena, u vlastitosti obliča životu otuđena,
divno stolujuća, najočutnija, za ujedini se odlučiti posvećena si,
od žezlonoše odozgo gromovnika vladarskija.
Neuzdrhtala, svegkrotiteljica, izvozeća, sudbena, vatrometna,
život večni već besmrtni i providnost.
Tebi je sveukupno i ono potpuno, jer ti gotoviš takvo.
Nego, boginjo, molim ti se, sa izuzetno dariteljnima u zrelosti
za vođenje zdravog mira, što uvećava potpunošću.

2. erosu, žrtveni kadovi

Velebnog zazivam, svetog, milokrvnog Erosa slatkog,
sreljača, krilatoga, ognjohitnog, za napad spremnog,
sa bozima igrača, a i sa ljudima smrtnim.
Vešt si, dvoraslin, svih ključaonica posednik,
etera nebesnog, pučine mora, zemlje, a za dahove
smrtnih; koliko sveporadajuća boginja hrani, zelenplod.
Jer jesi jedinstven za sve te tajnojupce združene,
lažne i zastranjujuće nagone, od takvih otkloni.

3. divu, žrtvena storaksa (mrlisave smole)

Zevse preslavni Zevse neuništivi, ovo ti mi
osvobodivo svedočanstvo podastiremo već zadobijeni.
O kralju, ti kroz svoju glavu objavi sva (bića) božanska,
zemnu boginju majku, sagledajuć uzvišene uzdižaje
i more i vascelo koliko nebo iznutra označi.
Zevse Kronovski, žezlonošo, silazeći, olujnosrčani,
sveporoditelj, iskonu svih; svih pak posvetitelj,
stresača tereta, blagodatniče, očistitelj, svepotresitelj,
dečače zvezdani, grmitelju, upravljajuću, poničući Zevse;

usliši mi, hitroliki, od poklonjena zdravstva ono nezazorno
smiraja pak božanskog i bogatstva slave pravičnost.

4. eteru, žrtvena božura

O Nebesni, koji poseduješ visokonastavajuću večnu snagu svežu,
ti zvezda, sunčanog i mesečevskog udelovitelja,
svesilni, ognjodahni, svega životnog podpaljivač,
visokojaviteljni Eteru, kosmosa sastavče najvršniji.
Odlična mladice, sjajonosna, zvezdanovedrača,
zazivljuć, molim te se, ono već združeno, pravodobno da bude.

Potomci rastanka idu kroz srećnog prostora tkanje.

(Iz drugog dela Soneti posvećeni Orfeju, XII, prev. B. Živojinović.)

Ako se u ovom kratkom ocrtu Orfejeve stvari postigla neka bistrina, onda bi ona zasigurno želela da sledi saživljenje pretrpljenih inicijacija, već zrelog pesničkog pavanja:

»Pa, ako se često i gasi
naš odraz u jezeru
pamti tu sliku.

Večni i blagi su glasi
tek ako se steru
U dvojnem krajoliku.

(R.M.Rilke »Soneti Orfeju»; IX, prev. A. Stamač)

Preveo i ubistruo sačinio
Aleksandar Petrović

Odabrana literatura o Orfeju i orfizmu na našem jeziku:

1. A.S.Rebac: »Pretplatonska erotologija«, Skoplje 1932.
poglavlje: KALLISTOS — od Homera do Hesioda str. 19 — 39
ili Demirg, str. 47 — 56.
III Strast i mudrost — Fanes i svet, str. 91 — 145.
2. A.Vilhar: »Orfej in orfizem«, Ljubljana 1931

3. Miloš N. Đurić: »Kroz helensku istoriju književnosti i muziku«, poslednji esej »Uticaj orfizma na helensku filosofiju«, Beograd.
(Iscrpan spisak literature na stranim jezicima stoji uz svaki od navedenih spisa).
4. Otto Kern: »Orphicorum fragmenta«, Berolini 1963. 1.Auf. 1922.
5. ORPHEI NYMNI, Ed. Guilelmus Quandt, Berlin 1942.
6. Otto Kern: »Religion der Griechen«, Bd. I — III, Berlin 1926 — 1939.
7. Otto Kern: »Die griechischen Mysterien«, Berlin 1927.
8. W.K.C.Guthrie: »The Greeks and their Gods«, London 1954.
9. W.K.C.Guthrie: »Orpheus and Greek religion«, London 1952.
10. V.D.Macchiolo: »From Orpheus to Paul, a history of orphism«, New York 1930.
11. K. Joël: »Geschichte der antiken Philosophie«, Tübingen 1921. Bd. I.

»ORFIČKE ISKONIJE« prevedene su sa starogrčkog, prema izdanju:
»ORPHEI HYMNI«, edidit. Guilelmus Quandt, Berolini (apud Weidmanos) 1931.

Beleška

Pri prevodu »Slavopeva Suncu« i »Orfičkih iskonija«, suočio sam se sa poteškoćom koju izaziva svečani metar kvantitativnih ritmova izlaza i spuštanja u grčkom izvorniku. Stoga sam se odlučio za »slobodan« prepev, da bih autentičnost heksametra preneo u boju smisla stiha, vodeći računa da dobar način izražavanja treba menjati »per proprietatem lingue in quam translator transfert« (po bogatstvu jezika na koji prevodilac prevodi).

kineski slavuj

ted berigan

SONET BR. 74

Akademija budućnosti
otvara mi svoja vrata
Džon Esberi

Akademija budućnosti otvara svoja vrata
san mi je uzduvani rog
Ispod plavog neba golema zemlja otiče u Pesme
»Divan plodonosan pogled, ovaj naš jug«, smeje se Endrju sa ocem.
Ali njegov muški jecaj klizi zemljom.
Ford Medoks Ford nije puki san. I zemlja beše
domaćinska zemlja. Na pravoj zemlji
shvatio sam »Pesme«.
Crvena lica i bačen ka vetru i ja,
takođe, čitam informativne časopise. Jedino plovno
more o kojem još uvek sanjam
je hladno crno jezero na kojem
jedne mirisne večeri natovarene tugom
porinuh brod lagan kao leptirovo krilo.

FRENK O'HARA

Zima na selu, Sautempton, bleđi konj
propinje se kao dim, zatim seda, preko drugih slika

Ptice su jutros pevale i začutale
činilo mi se da vidim ljude kako se ljube, ali mi
Lari reče, ne to je čudna ptica. On sigurno to zna. A ja
mislim kako »Baba podeljena majmunom sigurno jeste
kosmički prostor.« Ron me je smestio u datu sliku.
Na sledećoj slici, lep pesnik razmišlja duboko; svejedno, on nikada neće
reći o čemu zaista razmišlja. Ali lice mu je čisto
oči su mu svetle i dok se lako naslanja na lakat, sa
pesnicom ispod uha, nikada nije tanji od savršenog
bića, dok sluša savršeno zainteresovan za sve ono o čemu
treba čuti. Poklanja pažnju meni samom. Među prijateljima nema ničeg čud-
nijeg od prave bliskosti.
Ono što jeste pravo u stvari, moje su misli o tebi sada
i osećanje iznutra. Mrtav si. I nikada više nećeš pisati
o zemlji, i to je sve upravo u redu.
Ali ljudi na nebu sigurno te pozivaju na večere i odista
bole da šetaju s tobom.

KLOVN

Neka čudna dama u mom dvorištu pred kućom čuči
Naga devojka pod tušem kaže:

»Pazim da mi kutije ostanu suve!« Goli umetnik
puši. Loše zube ima. Drvene daske: nameštaj ovde. Nebo.
pre jednog minuta prestao sam da razmišljam: 12 godina
ispunjeno pubovima u mom životu. A Alis oblači gaćice
skida cvetnu haljinu i oblači ljubičastu iz Londona
Iznenada, gost reči stupa i lebdi
Mart: čekam pomilovanje: pušiti ili ne;
ogoljen: oduzet. Upućaj se: ostani živ.
ako ne možeš sa sobom da izađeš na kraj, ljubavlju, osećanjima
nemoj se naginjati ka toj samoći.
Polako, gutaj život, polako. Kafu.
Osećaj. Plači, ZAVEŽI. Vežbaj.
Okreni se. Okreni. Okreni. Ubij psa.
Danas sam ustao svež i obrijan, nema pošte, život

(Bill Berksonu)

je grozan i ja sam glup, mislim. . . ni o čemu.
»Veruj, stari moj, Ti si radost u mom srcu.
Oboje smo živi. I danas ćemo možda krenuti za Indiju«.

KINESKI SLAVUJ

Uključeni smo u prolazno personifikovano stanje
Revoluciju koja se oko sebe okreće

Spavam pored »Olupine«. Olupina često spava
kada sam ja budan i obrnuto. Život je manje
nego savršen za majmuna zaljubljenog u nimfomanku!
Bog je najuren sa svog posla! Treba li mi mesečina da ostanem na slobodi?
Da nežno prsnem
u naletu mesečine? Treba li da ostanem
na nogama ovim ljudskim, uspravan, govornjiv, slobodan
Hoće li mi san izlečiti ovu zaljublenu nemost?
Jesam li ja, na neki način, Amerika? Dok hrlim u propast i nadole? Vrata ka
reci su zatvorena i
duša mi se slama slobodna u pukoj inerciji. Ja
pak, samo zujim. Nema veze. Živimo zajedno u ovoj džungli.

POGREŠAN VOZ

Evo, ga dolazi čovek! Mnogo priča
a ja sedim, posve sam. Dobio sam
voznu kartu. Napolju stoji tabla »Izašao na ručak«.
Nije neka sreća, biti stvaralac.

A, ko je taj? Pa, svaki od nas.
»Ležim tako, kad iznenada prilazi neki tip
i udari me motkom po glavi!« Debeljko kaže.
Zaveži. I tako polako, prelazimo reku
u sledeći život klizimo. Sve je kao nekad
ali ni jedno jedino iskustvo ne iskoristi svoj
trenutak. Ti si uvek pomalo ispred vremena
pomalo u zaostatku. Samo te obmane, ali ne boli mnogo.
Bol je to potpuni i duša te boli
na način koji je manje nego zanimljiv. Svaki dan
primaš platu. Ali nikada ne dobijaš mnogo
Deja vu koji traje. Sve to i nije tako važno.
Mlaka masna pljeskavica, i ledena pepsi-kola
su ti da ti trnu zubi

Prevod: Nina Živančević

naopako

andrei kodresku

FIDEL KASTRO

Ubio je Isusa puškom iza potiljka svog motocikla,
on nosi mju dušu na teoretskom poslužavniku
drma mojom zemljom pomoću tananog seljaka
koji mu visi za pojasom.
Taj isti seljak hrani ptice na granici.
prebrojao sam mnoge jezike u mraku
govorio ih je jedan stari kubanski izbeglica
vlasnik vodoskoka od koka-kole i mrtvih taktika
južno od havane.
jezik mi je mrtav danas
visi kao mesnata traka
iz fidelove ruke.
varijive ptice
u snegu gore na granici.